

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

ІВАНЧЕНКО Е. П.,

кандидат юридичних наук,

професор

(Українська технологічна академія),

докторант

(Науково-дослідний інститут

приватного права і підприємництва імені

академіка Ф. Г. Бурчака Національної

академії правових наук України),

радник

(Асоціація митних брокерів України)

УДК 356.2:346.7

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.24>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ: ПОРЯДОК ЗАПОВНЕННЯ, ВІДКЛИКАННЯ ТА ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО МИТНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню окремих аспектів правового регулювання декларування товарів, порядку заповнення, відкликання та внесення змін до митної декларації, а також порівняльно-правовому аналізу відповідності національної нормативно-правової бази з митного декларування товарів до норм міжнародного права.

Автором доведено, що в цілому, для України подія з приєднанням до Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами є значущою. З приєднанням до Конвенції запроваджується єдиний підхід та порядок дій щодо застосування єдиного адміністративного документа. Це зумовило прискорення процесу оформлення митних декларацій, спрощенню щодо їх заповнення та використання при здійсненні митного контролю та оформлення товарів, що в свою чергу стало суттєвим шагом щодо лібералізації та спрощення здійснення зовнішньої торгівлі. Проте, з огляду на зміни митного законодавства України, на думку автора, приєднання до Конвенції не стало певною мірою «революційною» подією. Зважаючи на постійні зміни та вимоги щодо здійснення митного контролю (порядку заповнення митних декларацій, міжнародної регламентації супровідних документів тощо) і необхідності постійної практичної співпраці та взаємодії щодо реалізації єдиного підходу до митного контролю та оформлення товарів митними органами України разом з митними органами інших країн світу, особливо із тими, з якими Україна має спільний кордон, нормативно-правова база з цього питання постійно розроблялася і вдосконалювалася до певних міжнародних стандартів, які дозволяли належним чином здійснювати митний контроль. В якості підтвердження цього висновку, автор проводить аналіз деяких положень Митного кодексу України та нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України і Міністерства фінансів України, які було прийняті (затверджені) та зазнали своєї практичної реалізації до приєднання України до Конвенції.

Також автором у статті розглянуті окремі аспекти правового регулювання декларування товарів, приклади практичного застосування діючих норм права до порядку заповнення, відкликання та внесення змін до митної декларації.

Ключові слова: господарська (підприємницька) діяльність, зовнішньоекономічна діяльність, електронне декларування, єдиний документ, митна посередницька діяльність, митна декларація, митне декларування, митний контроль та оформлення товару.

Ivanchenko E. P. Certain aspects of legal regulation of goods declaration: procedure for filling in, withdrawing and amending customs declarations

The article is devoted to the study of certain aspects of legal regulation of goods declaration, the procedure for filling in, revoking and amending customs declarations, as well as to the comparative legal analysis of compliance of the national regulatory framework for customs declaration of goods with international law.

The author proves that, in general, the event of Ukraine's accession to the Convention on the Simplification of Formalities in Trade in Goods is significant for Ukraine. Accession to the Convention introduces a unified approach and procedure for the application of a single administrative document. This resulted in acceleration of the process of issuing customs declarations, simplification of their completion and use in customs control and clearance of goods, which in turn was a significant step towards liberalisation and facilitation of foreign trade. However, given the changes in the customs legislation of Ukraine, the author believes that accession to the Convention was not a "revolutionary" event to a certain extent. Given the constant changes and requirements for customs control (the procedure for filling out customs declarations, international regulation of accompanying documents, etc.) and the need for constant practical cooperation and interaction to implement a unified approach to customs control and clearance of goods by the customs authorities of Ukraine together with the customs authorities of other countries, especially those with which Ukraine has a common border, the legal framework on this issue has been constantly developed and improved to certain international standards that allow n In support of this conclusion, the author analyses certain provisions of the Customs Code of Ukraine and regulatory acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Ministry of Finance of Ukraine, which were adopted (approved) and put into practice before Ukraine joined the Convention.

The author also discusses certain aspects of legal regulation of goods declaration, examples of practical application of the current legal provisions to the procedure for filling in, withdrawal and amendment of customs declarations.

Key words: *economic (entrepreneurial) activity, foreign economic activity, electronic declaration, single document, customs intermediary activity, customs declaration, customs declaration, customs control and clearance of goods.*

Вступ. Декларування товарів з заповненням митної декларації (МД) – багатогранний та складний процес господарської (підприємницької) діяльності, який передбачає наявність необхідних знань та навичок у митній справі з боку декларанта. Суттєве значення це має особливо для тих осіб, які безпосередньо займаються митною посередницькою діяльністю та надають послуги з митного декларування товарів. Тому, на наш погляд, питання, пов'язані з процедурою митного декларування товарів, вимагають окремої уваги з боку правознавців та потребують детального правового аналізу нормативних актів, які регламентують порядок заповнення, відкликання та внесення змін до МД з метою з'ясування досконалості чинного законодавства та нормативних документів у митній сфері.

Проблематика деяких аспектів митного декларування товарів, порядку заповнення, відкликання та внесення змін до митної декларації, практичній реалізації а також порівняльно-правовий аналіз відповідності національної нормативно-правової бази з цього питання до норм міжнародного права у митній сфері вже неодноразово розглядалися нами [1; 2], де в якості авторської аргументації доводилося, що зважаючи на постійні зміни та вимоги щодо здійснення митного контролю (порядку заповнення МД, міжнародної регламентації супровідних документів тощо) і необхідності постійної практичної співпраці та взаємодії щодо реалізації єдиного підходу до митного контролю та оформлення товарів митними органами України разом з митними органами інших країн світу, особливо із тими, з якими Україна має

спільний кордон, нормативно-правова база з цього питання постійно розроблялася і вдосконалювалася до певних міжнародних стандартів, які дозволяли належним чином здійснювати митний контроль. Цей процес не зупиняється і в теперішній час. Не зважаючи на триваючу повномасштабну військову агресію із боку РФ проти України, наша держава продовжує активно упроваджувати та законодавчо унормовувати процедури міжнародної та європейської інтеграції митної справи, в тому числі і у процедурі митного декларування товарів.

Постановка завдання. Завданням цієї статті є дослідження окремих аспектів правового регулювання декларування товарів, порядку заповнення, відкликання та внесення змін до МД, а також здійснення порівняльно-правового аналізу відповідності національної нормативно-правової бази з митного декларування товарів до норм міжнародного права.

Результати дослідження. Спираючись на міжнародний досвід ведення торгівлі, Україна забезпечує собі передумови не тільки для надійного та стабільного економічного розвитку, а і впевненість у досягненні своїх економічних інтересів. Досвід реалізації сталих світових економічних моделей на світовому ринку, в тому числі у сфері зовнішньоекономічних операцій, дозволяють відокремити найуспішніші з них і взяти їх на «озброєння» у господарській (підприємницькій) діяльності для стимулювання та розвитку власної економіки. Такий досвід беззаперечно мають країни ЄС, які не тільки в економічному, а і у політичному та культурному напрямках в цілому відповідають завданням та цілям на стратегічне майбутнє, які ставить перед собою Україна.

У зв'язку з набуттям Україною статусу кандидата на членство в ЄС на нашу державу покладається зобов'язання щодо адаптації національного законодавства до права ЄС за окремими пріоритетним напрямками, одним із яких є митне законодавство (Додаток XV до Глави 5 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом) [3].

У лютому 2023 року Єврокомісія опублікувала Висновок щодо заявки України на членство в ЄС [4]. У Висновку надана оцінка виконання розділу «Наближення митного законодавства» (або як його називають «Митний союз») виявилася дуже високою – 4-й із 5 можливих рівнів (найвищий рівень має лише сфера надання цифрових сервісів) [5].

У жовтні 2024 року Єврокомісія позитивно оцінила високу динаміку виконання Україною переговорного розділу 29 «Митний союз», зазначивши, що «Україна має хороший рівень підготовки щодо Митного союзу і досягла значного прогресу в цьому напрямку». Така оцінка міститься у Висновку Єврокомісії *Ukraine Report 2024 – European Commission* [6] щодо заявки України на членство в Європейському Союзі та разом з розділом 31 «Зовнішня, безпекова та оборонна політика» є однією з двох найвищих оцінок. Підставами для позитивної оцінки у митній сфері стала низка чинників. Насамперед – це прогрес приведення Митного кодексу України (МКУ) у відповідність до Митного кодексу ЄС. 17 жовтня 2024 року Президент України підписав Закон «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу» №3926-IX [7]. В новій редакції МКУ складатиметься з декількох блоків. Перший і основний блок буде повністю відповідати Митному кодексу ЄС і пов'язаним з ним актам права ЄС, та фактично дублюватиме по структурі Митний кодекс ЄС.

Безумовною позитивною подією в цьому напрямку стало приєднання України до Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами (Конвенція) [8], у відповідності до Закону України від 30 серпня 2022 року № 2554-IX «Про приєднання України до Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами» [9], та зумовило до прийняття відповідно до пункту 5 статті 11а Конвенції всіх рекомендацій та рішень Спільного комітету, які зазначені у статті 11(2) і (3) цієї Конвенції.

У відповідності до статті 257, п.6 МКУ [10] умови та порядок декларування перелік відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, визначаються МКУ та *міжнародними договорами* України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

У відповідності до статті 1 Загальних положень Конвенція встановлює інструменти для спрощення формальностей у торгівлі товарами між Договірними сторонами, зокрема шляхом запровадження *єдиного адміністративного документа* (далі – «єдиний документ»),

який необхідно використовувати для будь-якої процедури імпорту чи експорту, а також для процедури спільного транзиту (далі – «транзит»), застосовного у торгівлі між Договірними сторонами незалежно від виду та походження товарів. Також Конвенцією передбачено, якщо товари є предметом торгівлі між Договірними сторонами, формальності, пов'язані із такою торгівлею, виконуються із використанням єдиного документа на основі форми декларації, зразки якої наведені у додатку I до цієї Конвенції. Єдиний документ, залежно від обставин, використовується як декларація або документ експорту, транзиту або імпорту.

Крім того, Договірна сторона, додатково до єдиного документа, може вимагати адміністративні документи лише якщо:

- це чітко вимагається для імплементації чинного законодавства у Договірній стороні, для якої використання єдиного документа було б недостатнім;
- це вимагається умовами міжнародних угод, стороною яких вона є;
- це вимагається від операторів для того, щоб вони могли, за їхнім запитом, скористатися певними перевагами або особливими спрощеннями.

Важливим, на наш погляд, є встановлення регламенту до застосування спрощеної процедури. Це дозволяє значно прискорити митний контроль та оформлення товару, що в свою чергу сприяє діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), митним посередникам, перевізникам та операторам. Так статтею 4 Конвенції встановлено:

1) ніщо у цій Конвенції не перешкоджає Договірним сторонам застосовувати спрощені процедури, незалежно від того, чи ґрунтуються вони на використанні комп'ютерів, задля ще більшого спрощення для операторів;

2) спрощені процедури можуть, зокрема, полягати у дозволі операторам не пред'являти митниці відповідні товари чи декларацію на них або у дозволі їм заповнювати неповну декларацію. У таких випадках декларацію, яка, за згодою компетентних органів, може бути загальною періодичною декларацією, необхідно в подальшому подавати з дотриманням строків, встановлених такими органами.

У випадках, зазначених у параграфі 1, операторів може бути авторизовано використовувати комерційні документи замість єдиного документа.

Якщо використовується єдиний документ, відповідні особи можуть за авторизацією, наданою компетентними органами, долучати до нього комерційні специфікації із описом товарів, замість додаткових аркушів єдиного документа, для цілей виконання формальностей для будь-якої процедури експорту чи імпорту;

- 3) ніщо у цій Конвенції не перешкоджає Договірним сторонам:
- звільняти від подання єдиного документа поштові відправлення (листи або посилки);
 - звільняти від вимоги подання письмових декларацій;
 - укладати між собою угоди та домовленості задля ще більшого спрощення формальностей щодо усього обсягу чи частини торгівлі між ними;
 - дозволяти використовувати відвантажувальні специфікації для виконання транзитних формальностей у разі відправлень, що складаються із декількох видів товарів, замість додаткових аркушів єдиного документа;
 - дозволяти складати декларації, у разі необхідності, на звичайному папері, за допомогою публічних або приватних комп'ютерів відповідно до умов, встановлених компетентними органами;
 - надавати компетентним органам право вимагати внесення даних, необхідних для виконання відповідних формальностей, до їхніх комп'ютеризованих систем обробки декларацій, у відповідних випадках, без вимоги подання письмової декларації;
 - надавати компетентним органам право вимагати, у разі використання комп'ютеризованої системи обробки декларацій, щоб експортна, транзитна чи імпортна декларація складалася із єдиного документа, оформленого цією системою, або шляхом введення даних до комп'ютера, якщо такий документ не оформлюють;
 - застосовувати будь-які спрощення, ухвалені рішенням Спільного комітету, як зазначено у статті 11(3).

Крім вищезазначених Загальних положень за структурою Конвенція складається з окремих розділів: Формальності (статті 5–8), Адміністративна допомога (стаття 9), Спільний комітет (статті 10, 11), Приєднання третіх країн (стаття 11а), Загальні та прикінцеві положення (статті 12–18) та Додатків I, II, III.

Аналізуючи положення Конвенції, безперечно можна дійти до висновку, що в цілому, для України зазначена подія з приєднанням до цієї Конвенції є значущою. З приєднанням до Конвенції, запроваджується єдиний підхід та порядок дій щодо застосування єдиного адміністративного документа. Це зумовило прискорення процесу оформлення митних декларацій, спрощення щодо їх заповнення та використання при здійсненні митного контролю та оформлення товару, що в свою чергу стало суттєвим шагом до лібералізації та спрощення зовнішньої торгівлі. Але з точки зору змін у діючому митному законодавстві України, на думку автора, приєднання до Конвенції не стало певною мірою «революційною» подією. Зважаючи на постійні зміни та вимоги до митного контролю (порядку заповнення митних декларацій, міжнародної регламентації супровідних документів тощо) і необхідності постійної практичної співпраці та реалізації єдиного підходу до митного контролю та оформлення товарів органів України з митними органами інших країн світу, особливо із тими, з якими Україна має спільний кордон, нормативно-правова база з цього питання постійно розроблялася і вдосконалювалася до певних міжнародних стандартів, які дозволяли належним чином здійснювати митний контроль. В якості підтвердження нашого висновку доречно виділити деякі положення Митного кодексу України та нормативні акти Кабінету Міністрів України і Міністерства фінансів України, які було прийняті та зазнали своєї практичної реалізації *до приєднання* України до Конвенції.

З метою визначення рівня відповідності національного законодавства до міжнародного, з'ясуємо стан правового забезпечення у процедурі митного декларування товарів в Україні та розглянемо *основні* з них, які почали свою дію та продовжують діяти *до приєднання* України до Конвенції:

1. Митний кодекс України (2012 року). У відповідності до статті 257 МКУ декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. При застосуванні письмової форми декларування можуть використовуватися як *електронні документи*, так і документи на паперовому носії або їх електронні (скановані) копії, на які накладено електронний підпис декларанта або уповноваженої ним особи.

Електронне декларування здійснюється з використанням електронної митної декларації, на яку накладено електронний підпис, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках, а також електронних (сканованих) копій паперових документів, на які накладено електронний підпис декларанта або уповноваженої ним особи.

Митна декларація та інші документи, подання яких митним органам передбачено МКУ, оформлені на паперовому носії та у вигляді електронних документів, *мають однакову юридичну силу*. Формат митних декларацій, що подаються як електронні документи, базується на міжнародних стандартах електронного обміну даними.

Загалом більшість країн світу використовують електронне декларування, і Україна у цьому питанні не є винятком. Оскільки Україна прагне повноцінного членства в ЄС, то головним і актуальним залишається завдання вдосконалення діяльності митних органів у напрямку *діджиталізації* процесів шляхом спрямування всіх зусиль на спрощення та створення сприятливих умов для суб'єктів ЗЕД [11]. Отже скористатись перевагами електронного декларування можуть як суб'єкти ЗЕД, митні посередники, перевізники та оператори, так і державні органи влади, задіяні у процесі митного контролю та оформлення товарів. З практичної точки зору для декларанта або уповноваженої ним особи процедура *електронного декларування* дає наступні переваги:

– прискорення процедури декларування та подання документів для здійснення митного контролю та оформлення товарів;

- уникнення черг при поданні документів та зниження навантаження на митні органи;
- зменшення документообігу;
- зменшення впливу на процес митного контролю та оформлення з боку «людського фактору», що зменшує ймовірність корупції та шахрайства з боку посадових осіб митних органів;
- економія часу та матеріальних затрат;
- відстеження переміщення товару в режимі «реального часу» тощо.

Тобто автоматично, завдяки процедурі електронного декларування, одночасно вирішується декілька питань по прискоренню та якості митного контролю та оформлення товару. Виходячи з вищевикладеного, ми можемо констатувати, що електронне декларування має суттєві переваги перед письмовим (паперовим) декларуванням і це, в свою чергу, позитивно впливає на результати господарської (підприємницької) діяльності суб'єктів ЗЕД та митних посередників.

Законодавче та нормативне упровадження інструментів діджиталізації у митну справу сприяє діяльності митних посередників та суб'єктів ЗЕД, спрощує умови здійснення експортно-імпорتنих операцій, мінімізує корупційні ризики, посилює захист економічної безпеки держави як в період дії правового режиму воєнного стану, так і у період післявоєнного відновлення України, що в свою чергу відповідає сучасним міжнародним стандартам та покращує ведення міжнародної торгівлі.

Уперше українська митниця розпочала процес запровадження «е-Митниці» ще у 1992 році із заповнення та пред'явлення митному органу крім паперового екземпляру вантажної митної декларації її копії в електронному вигляді з метою митного контролю та оформлення товару. Протягом усього періоду діяльності Державної митної служби України цей процес еволюціонував та вдосконалювався за допомогою впровадження інформаційно-комунікаційних технологій: контроль доставлення вантажів, митне декларування, облік суб'єктів ЗЕД, аналіз ризиків при здійсненні митного контролю та оформлення товару тощо. Перелічені вище заходи повністю відповідають ініціативі «е-Митниця» ЄС, яка базується на Комюніке Європейської Комісії щодо е-Уряду (Commission Communication on e-Government) [12] та Резолюції Ради Європи про безпаперове середовище для митниці та торгівлі (Council Resolution on a paperless environment for customs and trade) [13]. Держави-учасниці ЄС прийняли Митний кодекс ЄС (Регламент ЄС № 952/2013) [14] та його Робочу програму (UCC Work Programme 2019/2151/EU) [15], яка містить перелік із 17 IT-систем, що мають бути розроблені державами-учасницями або самостійно (національні системи), або у співпраці з Європейською Комісією (транс'європейські системи).

У відповідності до ст. 257, п.6 МКУ положення про митні декларації та форми цих декларацій затверджуються Кабінетом Міністрів України, а порядок заповнення таких декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, – центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. На виконання цього пункту було розроблено *Положення про митні декларації та форми цих декларацій*, яке було затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 450 від 21.05.2012 [16] та Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 651 «*Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа*» [17], які більш детально розглянемо нижче.

2. Постанова Кабінету Міністрів України № 450 від 21.05.2012 «Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій». Відповідно до статей 257, 260 та 269 Митного кодексу України та підпункту 195.1.1 пункту 195.1 статті 195, пункту 200.8 статті 200 Податкового кодексу України [18] Кабінет Міністрів України зазначеним нормативним актом затвердив Положення про митні декларації (Положення № 450). Це Положення визначає вимоги до оформлення і використання митних декларацій, на підставі яких декларується товари, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України підприємствами та громадянами, або іншого документа, що відповідно до законодавства може

використовуватися замість митної декларації або її замінює, а також порядок внесення змін до митних декларацій, їх відкликання та визнання недійсними, підтвердження відомостей про вивезення товарів за межі митної території України.

У Постанові приділено детальну увагу таким аспектам, як: форми письмового декларування, оформлення митної декларації, періодична митна декларація, тимчасова митна декларація, порядок підтвердження відомостей про вивезення товарів за межі митної території України, порядок внесення змін до митної декларації та її відкликання, порядок визнання митних декларацій недійсними тощо.

3. Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 651 «Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа». Наказом було затверджено Порядок заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа (Порядок № 651). Цей Порядок визначає правила заповнення граф митних декларацій на бланках єдиного адміністративного документа (ЄАД) форми МД-2, додаткових аркушів до нього форми МД-3, специфікації форми МД-8, порядок унесення відомостей до доповнення форми МД-6, випадки застосування специфікації, а також порядок оформлення, розподілу та використання аркушів МД форм МД-2, МД-3, МД-6, МД-8.

Передбачені цим Порядком правила також поширюються на застосування МД на бланках ЄАД, додаткових аркушів, доповнення і специфікації, виготовлених за допомогою комп'ютера, та електронних МД.

Перелік відомостей, що підлягають внесенню до митних декларацій, обмежується лише тими відомостями, які є необхідними для цілей стягнення митних платежів, формування митної статистики, а також забезпечення дотримання вимог Митного кодексу України та інших законодавчих актів (ст. 257, п. 7 МКУ). З врахуванням особливостей переміщення товарів, транспортних засобів та інших предметів через митний кордон України (ордерне постачання, переміщення комплектних об'єктів, переміщення запасів споживання, переміщення товарів транспортно-експедиційними організаціями та ін.), характеру угоди та процедури, декларант обирає той чи інший тип МД. Особливості заповнення МД повністю залежать від митного режиму, в якому розміщуються товари згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), відповідно до Закону України «Про Митний тариф України» [19] та типу МД. Значна частина зазначеної інформації, що міститься в МД, доповнюється або дублюється цифровими кодами з різних класифікаторів, що дозволяє проводити наступну автоматизовану обробку баз даних МД та використовувати при здійсненні митного контролю та оформлення товару.

У відповідності до ст. 257, п. 6 МКУ форми митних декларацій для декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України підприємствами шляхом ввезення, вивезення або транзиту, а також для декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами та декларуються за митною декларацією, передбаченою для підприємств, визначаються *Конвенцією про спрощення формальностей у торгівлі товарами та Конвенцією про процедуру спільного транзиту* [20].

Умови та порядок декларування, перелік відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що поміщуються у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту, визначаються відповідно до положень зазначеної Конвенції.

Треба окремо зауважити щодо митного декларування та оформлення товарів за *процедурою спільного транзиту*. Ключовим досягненням у процедурі митного декларування є запровадження *Нової комп'ютеризованої транзитної системи (New Computerized Transit System – NCTS)* в Україні та приєднання під час режиму воєнного стану до Конвенції про процедуру спільного транзиту (Конвенція). Після приєднання України до Конвенції з 1 жовтня 2022 року суб'єкти ЗЕД отримали можливість: працювати за принципом «один транспортний засіб – одна декларація – одна гарантія» та прискорити проходження товарів через митний кордон України. У квітні 2024 року було здійснено перехід на оновлену версію нової комп'ютеризованої транзитної системи NCTS Фаза 5.

NCTS *забезпечує* взаємозв'язок між митними службами в країнах-учасниках Конвенції, дозволяючи обмінюватися митними даними в режимі реального часу. Приєднання до Конвенції створює передумови для *обміну митною інформацією* не лише між митними установами всіх держав-членів ЄС та Європейської асоціації вільної торгівлі, а також іншими державними установами, які займаються митним оформленням та контролем за переміщенням товарів, що дозволяє митним органам контролювати товари на кожному етапі перевезення застосовуючи інформаційно-комунікаційні технології [21, с. 166–167].

Постійно актуальною при декларуванні товарів залишається необхідність щодо порядку внесення змін до МД та її відкликання. Адже це може бути обумовлено внесенням змін до зовнішньоекономічного договору між партнерами (характер угоди, найменування товару, зміна валюти платежу та ін.), помилками при заповненні МД, відмові від подальшого митного оформлення товару, форс-мажорними обставинами тощо.

Питання внесення змін до МД та її відкликання регламентуються статтею 269 МКУ, Положенням № 450 і Порядком № 651. Відповідно до статті 269 МКУ за письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи та з дозволу митного органу відомості, зазначені в МД, можуть бути змінені або МД може бути відкликана. Згідно з пунктом 33 Положення № 450 за письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи та з дозволу митного органу відомості, зазначені в поданій митному органу МД, можуть бути змінені, зокрема шляхом доповнення, або МД може бути відкликана. У заяві, підписаній декларантом або уповноваженою ним особою, зазначаються причини зміни або відкликання МД. Якщо відповідні нові відомості або причини відкликання МД підтверджуються документами, що не подавались під час декларування, до заяви додаються завірені в установленому порядку копії таких документів. Внесення змін до МД, поданої відповідно до Конвенції про процедуру спільного транзиту 1987 року, здійснюється з урахуванням положень статті 31 доповнення I до зазначеної Конвенції. Згідно частини другої ст. 269 МКУ внесення змін до МД, прийнятої митним органом, допускається до моменту завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму, а також впродовж трьох років з дня завершення їх митного оформлення. При цьому зміни повинні торкатися тільки товарів і транспортних засобів комерційного призначення, зазначених у МД.

Рішення про коригування заявленої митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України з поміщенням у митний режим імпорту, приймається митним органом у письмовій формі під час здійснення контролю правильності визначення митної вартості цих товарів як до, так і після їх випуску, якщо митним органом у випадках, передбачених частиною шостою ст. 54 МКУ, виявлено, що заявлено неповні та/або недостовірні відомості про митну вартість товарів, у тому числі невірно визначено митну вартість товарів (п. 1 ст. 55 МКУ). Крім того, згідно зі ст. 24 МКУ кожна особа має право оскаржити рішення, дії або бездіяльність митних органів, їх посадових осіб та інших працівників, якщо вважає, що цими рішеннями, діями або бездіяльністю порушено її права, свободи чи інтереси. Тобто вирішення питання щодо зменшення митної вартості може відбутися за рішенням суду.

Судова практика доводить, що тлумачення нормативно-правової бази з приводу внесення змін у МД з причини перерахунку митних платежів, є однозначною і може застосовуватись у практично-правовій площині при вирішенні спорів та розбіжностей між митним органом та декларантом. В якості прикладу можна навести адміністративну справу за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Скорзонера» до Івано-Франківської митниці ДФС України про визнання протиправними дій митного органу та зобов'язання до прийняття заяви і надання дозволу на внесення змін до митної декларації [22].

23 листопада 2020 року (справа № 809/984/18) Верховний Суд у складі колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду розглянув у касаційному порядку адміністративну справу за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Скорзонера» до Івано-Франківської митниці ДФС України про визнання протиправними дій митного органу та зобов'язання

до прийняття заяви і надання дозволу на внесення змін до митної декларації. На підставі системного тлумачення ст. 46 Податкового кодексу України, ст. ст. 257, 267, 269 Митного кодексу України, а також з урахуванням приписів підзаконних нормативно-правових актів, колегія суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду дійшла такого правового висновку: до моменту завершення митного оформлення товарів, а також протягом трьох років з дня завершення їх митного оформлення декларант має право вносити зміни до митної декларації, а відмова митного органу у їх внесенні з тих підстав, що це стосується перерахунку митних платежів є протиправною. Вирішення питання перерахунку митних платежів є наслідком наявності або відсутності підстав для внесення таких змін. Відтак, при отриманні звернення декларанта або уповноваженої ним особи про внесення змін до митної декларації, митний орган може відмовити у внесенні таких змін лише у разі відсутності законних підстав для їх внесення. Приписи пункту 37 Положення № 450 не суперечать нормам статті 269 МК України, а визначають лише порядок внесення таких змін, в тому числі у разі необхідності повернення декларанту митних платежів.

Висновки. У результаті проведеного дослідження відповідності національної нормативно-правової бази з митного декларування товарів до норм міжнародного права, а також порядку внесення змін до МД та її відкликання, який регулюється статтею 269 МКУ, Положенням № 450 і Порядком № 631, можна зробити висновок, що МД є важливим документом в системі митного контролю та оформлення товарів що переміщуються через митний кордон України і в свою чергу, відповідно, для кожного декларанта, який безпосередньо задіяний у процесі митного декларування цього товару та несе пряму відповідальність за достовірність заявлених відомостей у МД. Крім того, відповідно до статті 268 МКУ декларанти або уповноважені ними особи з дозволу митного органу мають можливість виправляти помилки, допущені в МД у відповідності до вищезрозглянутих нами встановлених вимог, що спрощує здійснення митних процедур і формальностей при здійсненні митного контролю та оформлення товарів. Національна нормативно-правова база з митного декларування товарів, яка постійно розробляється та оновлюється, повністю відповідає заявленим у світовій практиці цілям та міжнародно-правовим вимогам, дозволяє широко запроваджувати автоматизацію окремих процесів митного контролю та оформлення товарів, вдосконалювати існуючі митні практики на рівні найкращих міжнародних стандартів, мінімізувати корупційні ризики, сприяє покращенню ведення господарської (підприємницької) діяльності, міжнародної торгівлі та посиленню захисту економічної безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Іванченко Е. П. Деякі аспекти правового регулювання процедури митного декларування товарів. Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (місто Одеса, 26 квітня 2024 р.). С. 241-244.
2. Іванченко Е. П. Правові аспекти заповнення та внесення змін до митної декларації при здійсненні митної брокерської діяльності. Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених. Збірник матеріалів II Всеукраїнської науковопрактичної конференції до Дня науки (м. Київ, 17 травня 2024 р.). Київ : Інститут правотворчості та науково-правових експертиз НАН України, 2024. С. 155-158.
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
4. Commission staff working document. Analytical Report following the Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. URL: file:///C:/Users/38067/Desktop/SWD_2023_30_Ukraine.pdf.
5. Алішаускас В. Рух до митного союзу з ЄС: де Україна досягла успіху і що потрібно доробити. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2023/03/21/7158185/>.

6. Ukraine Report 2024 – European Commission. 30 October 2024. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en.
7. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу: Закон України від 22 серпня 2024 року № 3926-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3926-20>.
8. Конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами : від 20.05.1987 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987_012#n639.
9. Про приєднання України до Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами : Закон України від 30.08.2022 р. № 2554-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2554-20#Text>.
10. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
11. Бліщук К. М. Європейські вектори вдосконалення митної політики в Україні. Економіка і суспільство. Вип. 48. 2023. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2221/2144>.
12. Communication from the Commission to The European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions EU eGovernment Action Plan 2016–2020 Accelerating the digital transformation of government. European Commission. 2016. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0179>.
13. Council Resolution of 5 December 2003 on creating a simple and paperless environment for customs and trade (2003/C 305/01) URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32003G1216%2801%29>.
14. Regulation (EU) No 952/2013 Of The European Parliament and Of The Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32013R0952>.
15. UCC – Work Programme. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/union-customs-code/ucc-work-programme_en.
16. Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2012-п#Text>.
17. Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій за формою єдиного адміністративного документа : Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 651. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1372-12#Text>.
18. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
19. Верховна Рада України: Закон Про Митний тариф України від 19 жовтня 2022 року № 2697-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text>.
20. Про процедуру спільного транзиту: Конвенція Європейської асоціації вільної торгівлі, Європейського економічного співтовариства від 20 травня 1987 року № 994_001-87. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text.
21. Руда Т. В. Особливості застосування процедури спільного транзиту в контексті норм міжнародного законодавства. Інноваційна економіка. 2022. № 1. С. 163–168. URL: <http://inneco.org/index.php/inneco.ua/article/view/905>.
22. Єдиний державний реєстр судових рішень: Постанова Верховного Суду від 23 листопада 2020 року, справа № 809/984/18, адміністративне провадження № К/9901/373/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93149559#>.

